

»Prešernov nagrobni spomenik v Kranju je prvi spomenik, ki je nastal iz množične narodnozavedne pobude. Postavil ga je poseben odbor Slovenskega društva«

Metod Berlec | Polona Avanzo

Z umetnostnim zgodovinarjem in zgodovinarjem ddr. Damirjem Globočnikom smo govorili o različnih knjigah, ki jih je napisal, predvsem pa o njegovi najnovejši knjigi, ki nosi preprost in kratek naslov Spomeniki. V njej obravnava javne spomenike, ki so jih na Slovenskem postavljali od sredine 19. stoletja pa do konca druge svetovne vojne.

DEMOKRACIJA: Gospod Globočnik, za ogrevanje, če lahko tako rečem, ste izdali knjižico Trubarjev spomenik v Ljubljani, in sicer ob stodeseti obletnici njegovega odkritja. Pri tem razkrivate, da je bilo precej zapletov, preden je ta spomenik sploh zagledal luč sveta ...

Globočnik: Trubarjev spomenik, ki je delo kiparja Franca Bernekerja, našega prvega modernističnega kiparja, je po mnenju umetnostnozgodovinske stroke še vedno najlepši javni spomenik v Ljubljani. Pobudnik njegove postavitve je bil pesnik Anton Aškerc, ki je za zamisel navdušil ljubljanskega župana Ivana Hribarja. Spomenik naj bi odkrili ob štiristoti obletnici Trubarjevega rojstva. Prispevke sta zbirala spomeniški odbor in liberalni časnik Slovenski narod, a denar je pritekal počasi, tako da so leta 1908, ko je Ljubljana gostila vseslovanski časnikiarski kongres, slovesno odkrili temeljni kamen za spomenik, dokončani spomenik pa maja 1910. Berneker ga je izdelal na Dunaju, v precej skromnih razmerah, saj je imel atelje v leseni baraki pri Južnem kolodvoru. Berneker je kip Trubarja, ki stoji za pridigarjskim pulptom, izdelal v duhu modernega kiparstva. Župan Hribar je poskrbel, da je nekaj denarja za spomenik podarila Ljubljanska kreditna banka, javno pa razglasil, da sta jamstvo za posojilo prevzela častna predsednika odbora, to je on sam in Franja Tavčar. Aškerc, za katerega se je ve-

delo, da žensk ni pretirano cenil, je bil odslej izjemno spoštljiv do žene liberalnega prvaka Ivana Tavčarja. To so bili pravzaprav manjši zapleti pri zbiranju sredstev. Pomembnejša je bila širša politična zgodba, nasprotovanja med političnimi tabori na Slovenskem, ki jih izjemno dobro odraža njihov odnos do Trubarja. Liberalci, ki so postavili Trubarjev spomenik, so poudarjali, da častijo Trubarja kot očeta slovenske književnosti. Pri tem pa so opozarjali na domnevne vzporednice med Trubarjem oziroma med protestantizmom in modernim svobodomiselstvom. Uničenje protestantov naj bi bil začetek enega najbolj mračnih obdobjev slovenske zgodovine. Trubarja so torej uporabili tudi v kulturnem in političnem boju proti katoliškem taboru, ki je Trubarju priznaval literarno prvenstvo, vendar je v njem videl predvsem protestantskega cerkvenega reformatorja in odpadnika od katoliške vere.

DEMOKRACIJA: Lani septembra ste izdali še knjigo Narodno-napredna obstrukcija v kranjskem deželnem zboru: karikature v satiričnem listu Osa (1905–1906). Zakaj je pri tem pravzaprav šlo, da se vam je zdelo to vredno objaviti še v knjižni obliki?

Globočnik: Satirični list Osa, ki je izhajal samo eno leto, je prvi pri nas začel objavljati karikature domačih risarjev vrhunskega umetniškega nivoja. To so bili mladi umetniki Gvidon Birolla, Maksim Gaspari, Hinko Smrekar in Fran Tratnik, ki so tedaj še študirali na Dunaju ali v Pragi. Karikature so pravzaprav tisti najkvalitetnejši del Ose, ki je bila zelo očitno zasnovana kot propagandno sredstvo v omenjenem boju med liberalno in katoliško stranko v deželi Kranjski. Ta boj včasih imenujemo tudi »farske gonje«, saj so liberalci za tarčo vzeli pred-

vsem tiste duhovnike, ki so bili aktivni v političnem življenju. Katoliški pisci so seveda odgovarjali v enaki meri, v časnikarskem in javnem jeziku, ki se zdi tudi danes izjemno zaostren. Tudi karikature so bile takšne, seveda pa je bila risba izredno kvalitetna, pod vplivom tedaj aktualne secesijske umetnosti. Karikature nam pomagajo izostriti pogled na tedanje politično dogajanje, saj nas na primer opozarjajo na to, kateri dogodki so bili najpomembnejši, kako so nanje gledali sodobniki. Eden od njih je bilo tudi sprejemanje nove volilne reforme, ki je predstavljala korak k demokratizaciji volilne pravice v avstrijski polovici habsburške monarhije. V novem, petem volilnem razredu naj bi namreč volilno pravico dobili vsi polnoletni moški državljani, v drugih volilnih razredih so dotlej lahko volili samo najpremožnejši državljani in veleposestniki. Pričakovati je bilo, da bodo volivci v novem volilnem razredu množično podprli kandidate katoliške stranke, saj so bili v katoliškem taboru tudi ljudje, kot je bil dr. Janez Evangelist Krek, predstavniki krščanskosocialnega gibanja torej, ki se je trudilo pomagati revnejšim slojem. To pričakovanje se je uresničilo, po prvih volitvah po novem volilnem redu je dobila katoliška stranka na Kranjskem večino v deželnem zboru, prej pa so vladali liberalci v koaliciji z nemškimi veleposestniki. Zato so se liberalci v letih 1905 in 1906 poskušali zoperstaviti sprejetju volilne reforme tudi z obstrukcijo, ki pa je bila videti tako, da so v deželni zbor prinesli različne inštrumente, boben, piščalke, ragljo, in z muziciranjem motili zasedanje. Nekaj zanimivih karikatur je na to temo. Tratnikova karikatura, ki prikazuje liberalno obstrukcijo, je objavljena na naslovnici knjige, katere bistveni del so poročila o razpravah o

ddr. Damir Globočnik

volilni reformi v deželnem zboru. Iz teh poročil in stenografskih zapisnikov se da ugotoviti, da so liberalni in katoliški poslanci klub vsem medsebojnim zbadanjem in napadanjem zmogli dovolj gosposke elegance in so pri bistvenih vprašanjih sodelovali med seboj.

DEMOKRACIJA: No, letos ste izdali obsežno knjigo z naslovom 'Spomeniki, v kateri obravnavate javne spomenike, ki so jih na Slovenskem postavljali od sredine 19. stoletja do konca druge svetovne vojne. Kot pravite »gre pri tem za figuralne in arhitektonske spomenike, spominske plošče in nagrobne spomenike, ki so nastali z namenom slavljenja zaslužnih posameznikov ali dogodkov«. Verjetno v veliki meri pripomogli h krepitvi slovenske narodne zavesti ...

Globočnik: Povezovalni elementi, ki sooblikujejo podobo vsakega naroda, so lasten jezik, posebna kultura, skupna preteklost, vrednote, krajina. Za Sloven-

Povezovalni elementi, ki sooblikujejo podobo vsakega naroda, so lasten jezik, posebna kultura, skupna preteklost, vrednote, krajina. Za Slovence sta bila zlasti pomembna jezik in kultura.

ce sta bila zlasti pomembna jezik in kultura. Pri utemeljevanju zahtev po avtonomiji v sklopu habsburške monarhije, po Zedinjeni Sloveniji, so se lahko opri na narodno pravo, na združevalno vlogo slovenskega jezika in kulture, ne pa na zgodovinsko pravo, to je na državnost, ki naj bi bila že obstajala v preteklosti, kot na primer Čehi. Namesto zgodovinskih dogodkov, vladarjev in vojskovedij so naši predniki začeli častiti može, ki so največ pripomogli h kulturnemu napredku, to je pesnike, pisatelje. Njihovi spomeniki imajo vlogo simbola, ki pripadnike istega naroda povezujejo v narodno skupnost. Zato je bila večina spomenikov tako ali drugače povezana z narodnim gibanjem.

DEMOKRACIJA: Knjigo začenjate s prvim pomembnim spomeniškim mejnikom – nagrobnim spomenikom pesniku dr. Francetu Prešernu, ki je vam še posebej pri srcu, saj ste se študijsko veliko ukvarjali z njim ... Če se ne motim, je prišlo od ideje do realizacije tega nagrobnega spomenika v približno treh letih ...

Globočnik: Prešernov nagrobni spomenik v Kranju je prvi spomenik, ki je nastal iz množične narodnozavedne pobude. Postavil ga je poseben odbor Slovenskega društva. Sredstva zanj so zbirali po vseh slovenskih deželah, darovalcev je bilo skoraj tristo. Spomenik ima obliko spomeniškega nagrobnika, saj oblasti postavitev spomenika na javnem prostoru ne bi dopustile. Pesnikovo truplo so prenesli iz manj uglednega mesta na kranjskem pokopališču na odličnejšo lokacijo. Spomenik so odkrili julija 1852. Slavnostni govornik je bil dr. Janez Bleiweis, kranjski okrajni glavar pa je poslal na odkritje poročevalca, ova-duha, ki naj preveri, ali ima slovesnost politični značaj ali je spominska počastitev pesnika.

DEMOKRACIJA: V drugem poglavju pišete o postavitvi spominske plošče misijonarju Ignaciju Knobleharju v Škocjanu na Dolenjskem leta 1867. Kot vemo, od leta 2008 v Škocjanu stoji tudi spomenik dr. Ignaciju Knobleharju ... Pred več kot sto petdesetimi leti pa je bilo potrebnih kar veliko naporov, da je sploh prišlo do postavitve te spominske plošče v tamkajšnji cerkvi ...

Globočnik: Pobudniki spomenika so bili duhovniki že takoj v letu Knobleharjeve smrti. Želeli so tudi prenesti Knobleharjeve posmrtno ostanke iz kripte samostana bosonogih avguštincev v Neaplju v domovino. Kot pričajo sezname darovalcev v katoliškem listu Zgodnja danica, ki jo je urejal eden od Knobleharjevih misijonarjev Luka Jeran, so de-

Iz teh poročil in stenografskih zapisnikov sej se da ugotoviti, da so liberalni in katoliški poslanci klub vsem medsebojnim zbadanjem in napadanjem zmogli dovolj gosposke elegance in so pri bistvenih vprašanjih sodelovali med seboj.

nar prispevali predvsem duhovniki. Razmišljali pa so o različnih lokacijah spomenika: ljubljansko pokopališče, Park Zvezda, kapela v cerkvi sv. Jakoba. Nekateri pa so menili, da bi zbrani denar raje namenili za misijonsko delovanje v Afriki. Naposled je Knoblehar dobil leta 1867 spominsko ploščo v župni cerkvi v rojstnem kraju.

DEMOKRACIJA: V knjigi pišete o tridesetih spomenikih. Med drugim pišete o postavitvi spomenika Antonu Martinu Slomšku, ki je bil odkrit leta 1878. Nedvomno gre za velikega cerkvenega dostojanstvenika, pesnika in domoljuba, ki je pomembno pripomogel k ohranjanju slovenstva na Štajerskem, predvsem pa v Mariboru ...

Globočnik: Tudi pobuda za Slomškov spomenik prihaja iz duhovniških vrst. Prvi spomenik omenja Slomškov prijatelj in sodelavec, kanonik Franc Kosar. Spomeniško akcijo pa je izpeljala mariborska čitalnica, katere član je bil tudi škof Slomšek. Ob tretji obletnici Slomškove smrti, to je leta 1868, je pripravila veliko slovesnost, na kateri so bili gostje iz drugih krajev. Ta slovesnost je ena prvih vseslovenskih političnih manifestacij nasploh. Poskrbeli so tudi za spominske plošče v grobni kapeli v Mariboru, na Slomškovi rojstni hiši na Slomu in v cerkvi na Ponikvi. Podobno kot pri Prešernu so razmišljali o javnem spomeniku, ki pa ga mestna oblast v Mariboru ne bi dovolila, saj je bila občina v nemških rokah. Kip škofa Slomška je izdelal ljubljanski kipar Franc Ksaver Zajec, ki je prvi slovenski akademsko izobraženi kipar, načrt za spomenik v obliki nag-

robnika z gotskimi stilnimi značilnostmi pa dunajski arhitekt Georg Hartl. Odkrili so ga junija 1878 s cerkveno slovesnostjo, vse drugo je namreč mariborski župan, ki je bil nemško-liberalnega prepričanja, prepovedal, tudi javno sejo odbora in slovesnost v čitalnici.

DEMOKRACIJA: Pišete pa tudi o spomeniku pesniku in politiku Anastaziju Grünu oziroma grofu Antonu Aleksandru Auerspergu. Spomenik so leta 1886 v njegov spomin postavili ljubljanski Nemci. Zanimiv je tudi zato, ker mislim, da še danes stoji na vogalu ljubljanskih Križank ...

Globočnik: Spomenik je ob deseti obletnici smrti nemškega pesnika in politika Anastazija Grüna dalo postaviti nemško telovadno društvo Laibacher deutsche Turnverein. Njegove člane so Slovenci imenovali turnarji. Njihova akcija ni naletela na podporo ljubljanske mestne občine, ki je bila v slovenskih rokah, še celo ne na podporo zmernih Nemcev. Odkritje so spremljali štiridnevni slovenski protesti, turnarji iz Celja so lahko odšli na ljubljanski kolodvor samo v vojaškem spremstvu, spomenik so nekajkrat pomazali s črnilom, več Slovencev je bilo aretiranih. V dunajskem dr-

Spomenik so želeli odkriti na cesarjev god 5. oktobra 1908, kar so preprečili septembrski dogodki, tj. protesti, med katerimi sta izgubila življenje dva slovenska mladeniča. Odkrili so ga decembra 1908 brez posebne slovesnosti.

žavnem zboru so poslanci velikonemške stranke podali kar štiri interpelacije glede razmer na Kranjskem, zaradi katerih naj bi bilo ogroženo nemštvo. V eni od njih so celo navajali, da je bil spomenik razbit, kar pa ni bilo res. Stal je na vogalu Križank do konca prve svetovne vojne, ko so odstranili Grünov portretni medaljon. Leta 1924 so na mestu medaljona pritrdili kamniti relief Marije Pomagaj, tako da spomenik zdaj spominja na Marijanski kongres v Ljubljani. Marija Pomagaj pa ni z Brezij, ampak gre za sliko iz 17. stoletja, ki so jo nekoč častili v križniški cerkvi.

DEMOKRACIJA: Kot lahko beremo v vaši knjigi, so leta 1889 v Velikih Laščah odkrili spomenik Franu Levstiku, pisatelju, pesniku, dramatik in literarnemu kritiku, ki se je, kot vemo, za časa svojega življenja marsikomu zameril. Je to kaj vplivalo na postavitev spomenika v njegov spomin?

Globočnik: Levstikov spomenik v obliki obeliska iz repentaborskega kamna je v slovenskem spomeniškem gibanju pomenil precejšnjo novost predvsem zato, ker je od Levstikove smrti minilo samo dve leti. Spomenik je bil na javnem prostoru in ne več na pokopališču. Iste-

ga leta so v Ljubljani odkrili spomenik Valentinu Vodniku, ki je bil prvi slovenski figuradni spomenik. Vodnikov kip je delo kiparja Alojzija Gangla. Vendar je od zamisli o Vodnikovem spomeniku minilo več desetletij, odločilna spodbuda oziroma zagon za končanje spomeniške akcije s postavitvijo Vodnikovega spomenika pa je bil pravzaprav nemški spomenik Anastaziju Grünu. Slovenci so na nemški spomenik odgovorili s postavitvijo spomenika prvega slovenskega pesnika Vodnika. Levstikov spomenik so postavili njegovi rojaki, bil je seveda skromnejši od Vodnikovega, podobne spomeniške obeliske je dobilo še nekaj Slovencev.

DEMOKRACIJA: V knjigi pišete o odkritju spominske plošče na Prešernovi hiši v Kranju leta 1900 pa o odkritju spomenika Janezu Vajkardu Valvasorju v Ljubljani leta 1903 in o spomeniku Juriju Vegi v Moravčah ter o postavitvi spomenika Miroslavu Vilharju v Postojni leta 1906. Pri tem pa pišete tudi o tem, da so Vilharjev spomenik kasneje fašisti odstranili. Zakaj?

Globočnik: Velik del slovenskega ozemlja je po prvi svetovni vojni zasedla Italija. Leta 1926 so italijanski fašisti, ki so

prišli iz Trsta, poskušali spomenik prevrniti, a jim ni uspelo. Naslednje leto so italijanske oblasti dale spomenik odstraniti in ga prenesti na pokopališče za cerkvijo. Danes stoji v Postojni Vilharjev spomenik s kipom Stojana Batiča. Kip iz leta 1906 je bil delo Alojzija Repiča, načrt za podstavek pa je izdelal arh. Ivan Jager. Še huje je pa bilo v Kobaridu, kjer je od leta 1909 stal spomenik skladatelju Hrabroslavu Volariču. Leta 1922 so Italijani postavili na Krnu spomenik padlim alpincem, a vanj kmalu udarila strela. Za uničenje spomenika so obtožili slovenske pastirje. Kobariški fašisti so iz maščevanja zvrnili Volaričev kip s podstavka in mu odbili glavo. Kasneje je prišla še večja skupina fašistov in zažgala župnišči v Kobaridu in Drežnici. V Kobaridu so leta 1952 postavili nov Volaričev spomenik s kipom Borisa Kalina.

DEMOKRACIJA: Bi morda kaj izpostavili pri nagrobnem spomeniku pesniku in duhovniku Simonu Gregorčiču, ki je bil slavnostno odkrit leta 1908? Tudi o njegovi postavitvi in usodi pišete ...

Globočnik: Tudi tu so obstajala strankarska nasprotovanja, saj spomeniškega odbora liberalna stranka ni priznavala, ker v njem ni imela dovolj močnega zastopstva. Mnogi so raje kot za spomenik darovali za Šolski dom v Gorici. Spomenik ob cerkvi sv. Lovrenca nad Libišnjem je izdelal kipar Anton Bitežnik iz Gorice. Leta 1920 je dobil nova medaljona z verzi iz Gregorčičeve pesmi Naša zvezda.

DEMOKRACIJA: Leta 1908 pa so v Ljubljani slavnostno odkrili tudi cesarjev spomenik oziroma spomenik Francu Jožefu I., ki je, kot vemo, habsburški monarhiji vladal kar 68 let. Kako je pravzaprav prišlo do ideje, da se v Ljubljani

Globočnik: Spomenik so želeli odkriti na cesarjev god 5. oktobra 1908, kar so preprečili septembrski dogodki, tj. protesti, med katerimi sta izgubila življenje dva slovenska mladeniča. Odkrili so ga decembra 1908 brez posebne slovesnosti. Ob koncu prve svetovne vojne, 30. decembra 1918, so štirje Primorci odstranili cesarjev kip s spomeniškega podstavka, podobno so naredili tudi z obema spomenikoma maršalu Radetzkiemu v Ljubljani. Cesarjev kip je takrat že imel poškodovan nos, med njegovim odstranjevanjem pa so poškodovali alegorično figuro, ki dviga kvišku lovorov venec. Kip so shranili v Mestnem muzeju. Mestna občina je dala na podstavek postaviti okrasno vazo. Septembra 1926 pa so na podstavek, ki ima na zadnji strani Peruzzijev relief žrtev ljubljanskega potresa, postavili portretno doprsje Frana Miklošiča, ki ga je izdelal Tine Kos. Napis je sporočal, da je bil Miklošič rojen v Radomerščaku leta 1913, ni pa bilo podatka, kdaj in kje je umrl, ker bi bilo razvidno, da je karierna pot vodilnega jezikoslovca potekala na Dunaju, v nekdanji prestolnici habsburškega cesarstva.

DEMOKRACIJA: V nadaljevanju knjige pišete o vodnjaku sv. Janeza Nepomuka v Kranju (1913), spomeniku Franu Miklošiču v Ljutomeru (1926) in spomeniku kralju Petru I. v Ljubljani. Ta je bil slavnostno odkrit leta 1931, doživel pa je podobno usodo kot cesarjev spomenik. V knjigi ste temu spomeniku namenili kar precej strani ...

Globočnik: Pobudo za spomenik je dalo Združenje rezervnih častnikov leta 1926. Dva natečaja nista bila najbolj uspešna. Na prvem je prvo nagrado dobil kipar Lojze Dolinar, ki si je skupaj z arh. Vladimирjem Šubicem zamislil spomenik pred Tivolijem, na drugem pa je Dolinar dobil drugo in tretjo nagrado. Odločili so se torej za Dolinarja in za konjeniški spomenik, ki ga je Dolinar izklesal iz podpeškega kamna. Na predlog arh. Jožeta Plečnika so ga postavili na stopnišče pred ljubljanskim magistratom. Odkritje, ki je bilo ob desetletnici vladanja Aleksandra I., je bilo izjemno slovesno. Na njem je bilo okrog 50.000 ljudi. Leta 1940 je Dolinar izdelal tudi konjeniški spomenik kralja Aleksandra I., ki je stal v Parku Zvezda. Oba spomenika sta bila razumljena kot državna in politična simbola, zato so ju Italijani ob začetku okupacije 1941 dali odstraniti. Odstranitev kipa kralja Aleksandra I. je skrivaj posnel fotograf Jakob Prešeren, za kip kralja Petra I. pa se ve samo, da so ga razbili in odvrgli kose na različna mesta. Po

zaslugi zbiralca Janka Vertina je ohranjena glava kralja Petra I., ki je zdaj v njegovi zapuščini v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije.

DEMOKRACIJA: V knjigi pišete še o številnih drugih spomenikih. Bi še katerega izpostavili? Sam sem v vaši knjigi prvič zasledil, da so v Mariboru nameravali postaviti spomenik kralju Aleksandru, a je to preprečil izbruh druge svetovne vojne. Kako je bilo s tem?

Globočnik: Vzporedno z Ljubljano so se tudi v Mariboru pripravljali na postavitev spomenika kralju Aleksandru I. Karađorđeviću. Sklep so sprejeli dva dni po atentatu na kralja v Franciji. Na natečaju, na katerega je prišlo veliko, kar 27 osnutkov, so izbrali osnutek kiparja Borisa Kalina in arh. Jaroslava Černigoja. Tudi v Mariboru so se odločili za konjeniški spomenik, ki pa bi stal na dveh 14 metrov visokih stebrih tik od mariborskem gradu. Odkriti so ga nameravali na Vidov dan leta 1941, kar pa je preprečila okupacija. Državni praznik Vidov dan je bil namreč junija. Spomenik je bil do takrat že izdelan in oddan v livarno Voždovac. Boris Kalin se je poglobil v izdelavo spomenika, izdelal je tudi posebno študijo konja, ki se je ohranila. Občina Slovenske Konjice napoveduje skorajšnjo postavitev bronastega odlitka Kalinovega konja.

DEMOKRACIJA: Knjigo sklenete s spomenikom zmage v Murski Soboti, ki je bil ekspresno hitro postavljen kmalu po koncu druge svetovne vojne, avgusta 1945. V Vzhodni Evropi take spomenike, posvečene rdečearmejcem, tudi v luči vojne v Ukrajini, odstranjujejo.

Globočnik: No, pri nas pa ni tako, saj je Slovenija prepređena s spomeniki, ki so posvečeni komunistični revoluciji in narodnoosvobodilni vojni. Verjetno pa je prav, da jih predstavljajo v muzeje ...

DEMOKRACIJA: Za konec bi vas zato samo še vprašal, ali ste pri tem opazili kakšno zakonitost, povezano s spomeniki. Morda to, da so bili spomeniki, posvečeni različnim oblastnikom, v zgodovini vedno na udaru v času preloma? Ali pač ne!? Vaša sklepna misel!

Globočnik: Spomeniki so namenjeni negovanju spomina na neko osebnost ali dogodek. Kot zgovorno priča usoda nekaterih spomenikov, ki so vključeni v to knjigo, pa niso večni. Z njihovim odstranjevanjem se srečujemo od francoske revolucije dalje, pri nas pa sta bili taki usodni prelomnici konec prve svetovne vojne in okupacija leta 1941. Ob koncu prve svetovne vojne so se morali umakniti v muzej kipi cesarja Franca Jožefa in maršala Radetzkega v Ljubljani, v Mariboru

postavi spomenik temu pomembnemu habsburškemu vladarju?

Globočnik: Ljubljano je leta 1895 prizadel katastrofalen potres. Cesar Franc Jožef I. je tedaj za nekaj ur obiskal Ljubljano in posebej naročil, da je treba mestu pomagati. Ljubljanski občinski svet je na javni seji zato iz hvaležnosti sprejel sklep o postavitvi cesarjevega spomenika, tri leta pozneje je to akcijo podprlo 470 slovenskih županov.

DEMOKRACIJA: V knjigi pišete, da je bil narejen natečaj za cesarjev spomenik v Ljubljani in da je devet kiparjev poslalo dvanajst osnutkov. Prvonagrajeni kipar pa je bil Svetoslav Peruzzi, ki je potem kip tudi izdelal. Njegovo izdelovanje cesarjevega kipa ste dali tudi na naslovnico ...

Globočnik: Leta 1903 so izvedli natečaj za izbiro kiparja, ki je bil za natečajem za Prešernov spomenik drugi tovrstni natečaj na slovenskem ozemlju. Prvo mesto in izvedba spomenika sta pripadli kiparju Svetoslavu Peruzziju, drugi je bil Berneker in tretji hrvaški kipar Ivan Meštrović.

DEMOKRACIJA: Kot vemo, pa je cesarjev spomenik na Sodnijskem trgu v Ljubljani, v današnjem Miklošičevem parku, stal samo deset let ...

Tudi o tem, da bi odstranili Spomenik zmage v Murski Soboti, so resno razmišljali ob sporu z informbirojem, pa so nato samo zamenjali Stalinov portret na njem z Leninovim. V bistvu pa gre v vseh teh primerih za pomembno simbolno in spominsko vlogo, ki jo imajo spomeniki.

tudi kipa admirala Tegethoffa in nadvojvode Janeza, skratka tisti spomeniki, ki so bili razumljeni kot simbol nekdanjega habsburškega režima. Italijanski fašisti so med vojnami razbili nekaj slovenskih spomenikov. Ob začetku okupacije pa so bili načrtno odstranjeni oziroma uničeni

Biografija

Damir Globočnik se je rodil na Jesenicah leta 1964. Po končani gimnaziji v Kranju in diplomni na Filozofski fakulteti v Ljubljani, smer umetnostna zgodovina, se je zaposlil kot kustos za umetnostno zgodovino in vodja galerijske dejavnosti v Gorenjskem muzeju v Kranju. Iz umetnostne zgodovine je leta 1997 magistriral, leta 2005 pa doktoriral z disertacijo o dr. Francetu Prešernu in njegovi podobi v slovenski likovni umetnosti. Leta 2012 je doktoriral še iz zgodovine. Je avtor številnih likovnih kritik, člankov in knjig. Naj jih nekaj naštejemo: leta 1997 je izdal knjigo 12 jeznih mož / 12 zgodb o slovenski karikaturi, leta 1999 Vodiški čudeži /

Zgodba o Vodiškovi Johanci, leta 2000 Pesnikova podoba / O portretih in karikaturah pesnika dr. Franceta Prešerna, leta 2001 Afera Theimer, v letih 2002–2003 skupaj s Tihomirjem Pintarjem Portreti – Slovenski likovniki v Avstriji in Italiji, leta 2005 Prešeren in likovna umetnost, leta 2009 Kulturnozgodovinske študije, leta 2010 Pavliha 1870 / Levstikov satirični list, leta 2014 Janez Puhar / Prvi slovenski fotograf in fotografski izumitelj, leta 2017 knjigo Likovno in simbolno, leta 2019 Marija Pomagaj na Brezjah / Layerjeva Marija Pomagaj in pričevanja o romanjih na Brezje ter leta 2021 knjigo o Hinku Smrekarju. Živi in dela v Radovljici.

vsi spomeniki jugoslovanskima kraljema Petru I. in Aleksandru I., ki so jih postavili v več slovenskih mestih. Tudi o tem, da bi odstranili Spomenik zmage v Murski Soboti, so resno razmišljali ob sporu z informbirojem, pa so nato samo zamenjali Stalinov portret na njem z Lenino-

vim. V bistvu pa gre v vseh teh primerih za pomembno simbolno in spominsko vlogo, ki jo imajo spomeniki. S postavljanjem spomenikov lahko sooblikujemo zgodovinski spomin, odstranjevanje spomenikov pa ima namen brisanja tega spomina. [D]